

(118. 1.)

KONINKLIJKE BOODSCHAP.

Aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

MIJNE HEEREN!

Wij bieden U hiernevens ter overweging aan een ontwerp van wet betreffende de verbetering van de rivieren *de Schipbeek en de Regge*.

De toelichtende memorie (en bijlage), die het wetsontwerp vergezelt, bevat de gronden waarop het rust.

En hiermede, Mijne Heeren, bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

Het Loo, den 3 December 1903.

WILHELMINA.

(118. 2.)

ONTWERP VAN WET.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenschelijk is de totstandkoming der verbetering van de rivieren *de Schipbeek en de Regge* door eene geldelijke bijdrage uit 's Rijks schatkist te bevorderen;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedgevonden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

Uit 's Rijks schatkist worden bijdragen verleend:

aan het waterschap *de Schipbeek* van 50 pct. der kosten voor de voltooiing van de verbetering der *Beneden-Schipbeek* voor de verbetering van de *Bolksbeek* tot een maximum-bedrag van f 16 000 (*zestien duizend gulden*);

aan de provincie *Overijssel* van 50 pct. der kosten voor de verbetering van de *Buurser-Beek* en van de *Diepenheimer Molenbeek* tot een maximum-bedrag van f 75 000 (*vijf en zeventig duizend gulden*);

aan het waterschap *de Regge* van 50 pct. der kosten voor de voltooiing van de verbetering der *Regge* en hare zijstroomen, die bij hooge standen *Schipbeekwater* afvoeren, tot een maximum-bedrag van f 142 000 (*honderd twee en veertig duizend gulden*).

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

*De Minister van Waterstaat,
Handel en Nijverheid,*

Handelingen der Staten-Generaal. Bijlagen. 1903—1904.

(118. 3.)

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Bij de wet van 29 October 1892 (*Staatsblad* n°. 245) is bepaald, dat in de kosten van verbetering van verschillende kleine rivieren bijdragen uit 's Rijks schatkist zouden verleend worden.

Onder die rivieren kwamen o. a. voor:

1. de *Schipbeek*, van de Pruisische grens tot de westelijke grens van het waterschap de *Schipbeek*, de *Koerhuisbeek* en de *Bolksbeek*;

2. de *Regge*, van *Westervliet* tot hare uitmonding in de *Vecht*, de *Diepenheimer Molenbeek* en de *Aa*, met die vertakkingen welke bij hooge standen water uit de *Schipbeek* aanvoeren.

Voor de verbetering van de sub 1 genoemde rivier werd eene Rijksbijdrage verleend aan het waterschap de *Schipbeek* van twee-derde van ten hoogste f 250 000 en voor de sub 2 genoemde wateren eene bijdrage aan het waterschap de *Regge* van twee-derde van ten hoogste f 550 000.

Genoemde bedragen zijn reeds sedert eenige jaren verwerkt en eene kleine overschrijding daarvan heeft reeds plaats gehad, zonder dat echter de verbetering geheel is tot stand gekomen.

Op de bij deze Memorie gevoegde overzichtskaart (1) is aangeduid, welke riviergedeelten geheel voltooid zijn of op welke verbeteringswerken hebben plaats gehad. Deze riviergedeelten zijn met eene getrokken roode lijn aangegeven. Op dezelfde wijze zijn met gestreepte roode lijnen aangeduid die riviergedeelten welke nog onverbetert zijn gebleven en toch gerekend kunnen worden tot de in de wet van 1892 bedoelde werken te behooren.

Tot toelichting van de oorzaken der niet voltooiing van de voorgenomen verbeteringswerken diene het volgende.

Schipbeek. Als leidraad voor de verbetering der *Schipbeek* en de daartoe behoorende wateren heeft gediend het in 1893, dus na de totstandkoming van de voormelde wet, opgemaakte „Gewijzigde ontwerp tot verbetering van de *Schipbeek*”.

In dit ontwerp werden de totale verbeteringskosten geraamd op f 250 000.

Voor dit bedrag zijn evenwel slechts uitgevoerd kunnen worden:

a. de verbetering van de *Koerhuisbeek*;

b. de verbetering van de *Beneden-Schipbeek*, van af het begin der gekanaliseerde *Schipbeek* ter hoogte der *Snippelingsluis*, nabij *Deventer*, tot aan de *Nieuwe Sluis* (nabij het begin der *Diepenheimer Molenbeek*), met uitzondering van nog eenige noodzakelijke aanvullings- en oeververdedigingswerken;

c. de verbetering der *Lindemansbeek*;

d. het maken van verschillende waterleidingen tot afvoer

¹⁾ Deze kaart is ter griffie nedergelegd ter inzage van de leden.

van water uit het Stokkumer Broek, het Gelselaarsbroek, het Markeler Broek en het Holter Broek en de verbetering der Oxer- en Spildijks-waterleidingen;

e. de bouw van 3 ontlastsluizen, een bij de Oortjesbrug over de Boven-Schipbeek, ook Buurser Beek genaamd, een bij den Haaksbergischen watermolen en een ter vervanging van de Nieuwe Sluis.

Aangezien volgens de reglementen van het Schipbeek- en het Regge-waterschap in de kosten van verbetering der Buurser Beek door beide waterschappen in gelijke mate moet worden bijgedragen, is ook een gedeelte van de kosten van bedoelde ontlastsluizen voor rekening van het Regge-waterschap gekomen.

Eenzoo heeft het Schipbeek-waterschap nog in de kosten van verbetering der Beneden-Schipbeek eene bijdrage van f 9000 van het Berkel-waterschap ontvangen, als vergoeding voor de meerdere kosten aan dit riviergedeelte ten koste gelegd, om ook in den zomer Berkelwater door de Avinksluis en de Bolksbeek op de Schipbeek te mogen brengen.

Uitgevoerd moeten nog worden, om tot eene eindverbetering te geraken:

eenige boven reeds genoemde aanvullings- en oeververdedigingswerken op de Beneden-Schipbeek;

de verbetering van de Bolksbeek;

de verbetering van de Boven-Schipbeek of Buurser Beek met het gedeelte van de Diepenheimer Molenbeek, voor zoover in het Schipbeek-waterschap gelegen.

Voor de uitvoering dezer werken is in de jaren 1898—1900 een volledig uitgewerkt voltooiingsontwerp opgemaakt, onder leiding van den hoofdingenieur van den provincialen waterstaat in Overijssel, nadat de daarvoor noodige terreinopmetingen waren verricht.

De voltooiingswerken op de Beneden-Schipbeek zullen zich in hoofdzaak bepalen tot het aanbrengen van eenige oeververdedigingswerken, met rijspakwerk, op de plaatsen die daaraan de meeste behoefte hebben.

Ten einde dit rijspakwerk, waarvan een gedeelte op de meest aangetaste oevers reeds is aangebracht, zooveel mogelijk tegen vergaan te beschermen, zijn in 1899 een tweetal stuwen gebouwd, waardoor de mogelijkheid is ontstaan het rijshout onder water te houden.

Het is billijk een gedeelte der reeds uitgevoerde werken, die geen uitstel konden lijden, bij een nieuw subsidie in rekening te brengen.

De totale kosten der genoemde voltooiingswerken, met inbegrip der kosten van toezicht, zijn geraamd op f 19 000. Hierin is begrepen een bedrag van f 2631,17⁵, waarmede, door de uitvoering van in het plan van 1893 begrepen werken, het in de wet van 29 October 1892 genoemde bedrag van f 250 000 is overschreden, benevens een bedrag van f 3827,76 voor de kosten der bovengenoemde in 1899 gebouwde stuwen en van eene mede in dat jaar gebouwde vaste brug beneden de Nieuwe Sluis.

De verbetering van de Bolksbeek, eene verbinding vormende tusschen de Schipbeek en de Berkel, en van deze laatste rivier door eene sluis, de Avinksluis genaamd, gescheiden, kan van eenvoudigen aard zijn.

Uit de opnemingen is gebleken, dat deze beek, die slechts een klein eigen stroomgebied heeft en overigens door de Avinksluis, volgens eene met het Berkelwaterschap gesloten overeenkomst, heeft af te voeren de hoeveelheden water, die de Berkel bij den bovenmond der Bolksbeek meer afvoert dan 17,5 M³. per secunde, over het algemeen een voldoende vermoogen heeft.

Slechts op 5 vakken, met eene gezamenlijke lengte van 3547 M., zullen eenige verbeteringswerken moeten uitgevoerd wor-

den, bestaande in het afsnijden van hinderlijke bochten en verruiming van het dwarsprofiel, terwijl overigens zal kunnen worden volstaan met eene grondige opschooning, door het opruimen van zandklippen, het afvlakken der oevers en het opruimen van hinderlijk houtgewas.

De totale kosten der verbetering, met inbegrip der kosten van toezicht op de uitvoering, zijn begroot op f 13 000.

De Boven-Schipbeek of Buurser Beek, van af de Pruissische grens tot aan de Nieuwe Sluis, heeft eene lengte van ongeveer 28 140 M., welke na uitvoering der ontworpen afsnijdingen zal verminderen tot 26 870 M. Zij voert op Nederlandsch grondgebied aan het water afkomstig van een op Duitsch gebied gelegen stroomgebied ter grootte van 13 700 hectaren. Het in Nederland gelegen gedeelte van het stroomgebied der beek heeft eene grootte van ongeveer 5500 hectaren.

Als grondslag voor het verbeteringsplan is aangenomen dat eene van het Deutsche grondgebied aangevoerde hoeveelheid water van 8,4 M³. per secunde door de Buurser Beek moet kunnen afgevoerd worden.

Wat meer mocht worden aangevoerd zal dan door de reeds in 1894 nabij de Oortjesbrug gebouwde ontlastsluis gebracht worden op de Rutbeek, behoorende tot het stroomgebied van de Regge.

Uit de gedane opmetingen is gebleken, dat de Buurser Beek op verre na niet in staat is genoemde hoeveelheid per secunde af te voeren en daartoe eene algeheele verruiming en verbetering zal dienen te ondergaan.

Verschillende bochten zullen dienen te worden afgesneden, welk werk zal moeten gepaard gaan met profielverruiming op de overblijvende vakken, met den aanleg van kaden, om de laag gelegen oeverlanden tegen zomervloeden te beveiligen, en met het opruimen van zeer veel langs de beek aanwezig houtgewas.

Verder zal de zoogenaamde Markveldsche watermolen, wegens zijn te gering afvoervermogen, moeten worden opgeruimd of in de nabijheid daarvan eene afzonderlijke ontlastsluis worden gebouwd, terwijl in de plaats van een viertal voordien (doorwaadbare plaatsen) in het belang van den geregelde waterafvoer bruggen zijn ontworpen.

Aan de verbetering van de Buurser Beek zal eene verruiming van de Diepenheimer Molenbeek, voor zoover deze in het Schipbeekwaterschap is gelegen, d. i. ter lengte van 475 M., verbonden moeten worden, ten einde deze beek geschikt te maken om de volgens de reglementen van de waterschappen de Schipbeek en de Regge vastgestelde hoeveelheid van 1,5 M³. per secunde te kunnen afvoeren, wanneer bij gesloten Nieuwe Sluis het water zoowel bij die sluis als bij den Diepenheimschen molen aan peil is.

De totale kosten van verbetering der Buurser Beek, benevens het genoemde gedeelte der Diepenheimer Molenbeek zijn, met inbegrip van de kosten voor het opmaken van het nieuwe ontwerp en die van toezicht op de uitvoering, geraamd op f 150 000.

Om tot eene eindverbetering van de tot de Schipbeek behoorende wateren te geraken zal dus in 't geheel nog noodig zijn een bedrag van 19 000 + 13 000 + 150 000 = f 182 000, boven het in de wet van 29 October 1892 (*Staatsblad* n°. 245) genoemde bedrag van f 250 000.

Deze belangrijke overschrijding van de vroegere raming is in hoofdzaak te wijten aan de weinige ondervinding, die omtrent de verbetering van kleine riviertjes als de Schipbeek toen nog was opgedaan en meer in 't bijzonder zijn daarop de volgende omstandigheden van invloed geweest:

1. te laag geraamde eenheidsprijzen van het aardwerk en de oevervoorzieningen, wegens de geringe hoeveelheden per lengte-eenheid rivier te verwerken en de verspreide ligging van de plaatsen waar gewerkt moest worden;
2. minder gunstige aard van den bodem dan verwacht werd, ten gevolge waarvan het loopzand de verdiepingswerken zeer

Verbetering van de rivieren de Schipbeek en de Regge.

bemoeilijkte, de profielsverruiming meer in de breedte dan in de diepte gezocht moest worden, meer aankoop van grond noodig was en meer en betere oeververdedigingswerken moesten uitgevoerd worden;

3. hoogere kosten der kunstwerken, voor een goed deel gevolg van de groote moeilijkheden verbonden aan het transport der materialen, die dikwijls over groote afstanden langs slechte zandwegen aangevoerd moesten worden;

4. meer bruggen, dikwijls een gevolg van eischen van belanghebbenden, waaraan moest worden toegegeven, omdat anders niet de beschikking kon verkregen worden over gronden, bepaald voor de verbetering noodzakelijk;

5. hoogere kosten van ontwerpen, directie en toezicht, verband houdende met de verspreide ligging van vele werken van geringen omvang over groote lengten te verbeteren rivier.

De tot heden in hoofdzaak aan de verbetering der Beneden-Schipbeek bestede gelden kunnen als zeer nuttig besteed beschouwd worden.

In den waterstaatkundigen toestand van vele tot het stroomgebied van dit riviergedeelte behorende gronden en voornamelijk in de lage gedeelten van het Holter-, het Markeler-, het Stokkumer- en het Gelselaarsbroek is door de verbeteringswerken eene algeheele verandering gekomen.

Werden deze landen vroeger in den zomer zelfs door een eenigszins betekenenden vloed geïnundeerd, thans behoren meestal de winteroverstromingen ook tot het verledene, zoodat is overwogen door het aanleggen van bevoeiingskanalen die winteroverstromingen terug te krijgen.

De Nederlandsche Heidemaatschappij, over deze aangelegenheid door het waterschap gehoord, heeft evenwel gemeend dit te moeten ontraden, en geeft er de voorkeur aan thans door een rationeel stelsel van bemesting de opbrengst der grasgronden te verhoogen.

Reeds hebben proeven daaromtrent zeer gunstige uitkomsten opgeleverd, en is door het vanwege genoemde Maatschappij in de betrokken landstreek houden van landbouwlezingen in den afgelopen winter, de aandacht van belanghebbenden nader op deze aangelegenheid gevestigd.

Ten aanzien van de verbetering der Buurser Beek mag er in het bijzonder op worden gewezen, dat deze voor de instandhouding der verbeterde Beneden-Schipbeek van zeer veel gewicht is, daar de op eerstgenoemde beek bestaande oeverinscharingen veel zand in de verbeterde rivier brengen en een zeer ongunstigen invloed op deze uitoefenen.

Doch ook voor de bewoners van het gebied der Buurser Beek zelf is eene verbetering dezer beek van veel belang, daar de hier telken jare soms meerdere malen voorkomende zomeroverstromingen veel schade aan de te velde staande gewassen toebrengen. In de afgelopen maand September waren de weilanden langs die beek reeds voor de derde maal in dit jaar geheel onder water gezet en verspreidden deze eene sterke moeraslucht.

Bovendien ondervinden de lage dalgronden van het Regge-waterschap, gelegen in de gemeenten Haaksbergen, Delden, Hengelo, Borne, Stad- en Ambt-Almelo en Wierden, door het onvoldoende vermogen der Buurser Beek, nu herhaaldelijk overlast van het door de Oortjessluis in het stroomgebied van de Regge afvloeiende water. Bij de verbetering van de Buurser Beek zullen dus, behalve vele ingelanden van het Schipbeek-waterschap, ook vele bewoners van het Regge-waterschap gebaat worden en dit is wel de reden, waarom volgens de reglementen der twee waterschappen beide evenveel in de verbetering der Buurser Beek moeten bijdragen.

Zonder verdere financiële hulp zal het Schipbeek-waterschap evenwel niet in staat zijn de nog uit te voeren werken te voltooien.

Reeds nu zitten de meestal geen groot financieel draagvermogen hebbende ingelanden op niet onbeteekenende lasten, zooals blijken kan uit den hieronder volgenden staat:

Klasse	Aantal hectaren in iedere klasse vóór den aanvang der verbeteringswerken 1892.	Bedrag van den aanslag per hectare, vóór den aanvang der verbeteringswerken 1892.	Bedrag der geraamde verhooging per hectare door de uitvoering der verbeteringswerken.	Totaal van den geraamden aanslag per hectare na uitvoering der verbeteringswerken.	Werkelijk bedrag van den aanslag per hectare in 1902.	Aantal hectaren in iedere klasse in 1902.
1	1173	f 1,33	f 1,04 ^s	f 2,37 ^s	f 3,30	1095
2	705	1,09	0,85 ^s	1,94 ^s	2,70	679
3	1407	0,84 ^s	0,66 ^s	1,51	2,10	1371
4	1714	0,8 ^s	0,38	0,86 ^s	1,20	1594
5	1702	0,24	0,19	0,43	0,30	1499
6	12100	niet aangeslagen.	—	niet aangeslagen.	niet aangeslagen.	7737

De provincie Overijssel heeft, nadat in het jaar 1898 door de Regeering was vooropgesteld, dat indien verdere financiële hulp zou worden verleend, deze niet uitsluitend voor rekening van het Rijk zou kunnen komen, gelijk dit bij de in 1892 ondernomen verbetering het geval was, ingezien dat financiële steun bij de nog uit te voeren werken voor het waterschapsbestuur ook harerzijds behoorde te worden toegekend.

In de wintervergadering van 1902 der Provinciale Staten is daarom besloten:

1. aan het waterschapsbestuur eene bijdrage uit de provinciale kas te verleen van 25 % in de kosten van ten hoogste f 19 000 voor de voltooiing van de verbetering van de Beneden-Schipbeek en van ten hoogste f 13 000 voor de verbetering van de Bolksbeek, en

2. aangezien bij de verbetering van de Buurser Beek de belangen van twee waterschappen zijn betrokken, de verbeteringswerken van die beek en van een gedeelte der Diepenheimer Molenbeek voor rekening en risico der provincie te nemen en zich met het onderhoud van de verbeterde rivier te belasten, mits van elders 75 % der kosten van verbetering, tot een bedrag van f 112 500, wordt bijgedragen.

Wanneer nu van Rijkswegen eene bijdrage van 50 % in de kosten der voltooiingswerken wordt verleend, blijft er 25 % voor rekening van het waterschap.

Om de groote belangen die er bij de totstandkoming der eindverbetering in de betrokken landstreek bestaan, zal het waterschap zich eene verdere verhooging van zijne lasten, die een gevolg van de nieuwe uitgaven zullen zijn, getroosten.

Waar vroeger van Rijkswegen $\frac{2}{3}$ in de kosten der verbeteringswerken werd bijgedragen en de provincie niets bijdroeg, terwijl deze thans bereid is bevonden $\frac{1}{4}$ in de kosten der eindverbetering voor hare rekening te nemen, daar pleiten billijkheidsgronden voor eene nadere bijdrage door het Rijk tot de helft der kosten, die gevorderd worden om die verbetering mogelijk te maken en daardoor het doel, dat men zich door de indiening van het ontwerp der wet van 29 October 1892, hiervoor vermeld, voor oogen had gesteld, te bereiken.

De nadere Rijksbijdrage zou, blijkens het vorenstaande, behooren te worden gesteld op de helft van f 182 000, of f 91 000, waarvan een bedrag van f 16 000 aan het waterschap de Schipbeek zal zijn te verleen in de kosten der voltooiingswerken van de Beneden-Schipbeek en de Bolksbeek, en f 75 000 aan de provincie Overijssel in de kosten der verbetering van de Buurser en Diepenheimer Molenbeek.

Regge. Nadat door de totstandkoming van de in den aanhef dezer genoemde wet aan het waterschap de Regge was verzekerd eene bijdrage van $\frac{2}{3}$ van ten hoogste f 550 000, welk

bedrag niet berustte op een voorloopig plan, maar berekend was naar de draagkracht van het waterschap, werden met bekwaam spoed maatregelen genomen om tot eene spoedige uitvoering der Reggeverbetering te geraken.

Reeds in 1893 werden, ingevolge het bij het waterschapsreglement bepaalde, *Algemeene regelen* omtrent de uit te voeren verbeteringen vastgesteld, welke algemeene regelen waren opgemaakt aan de hand van het ondertusschen in 1893 gereed gekomen, van Rijkswegen opgemaakte, globale schetsontwerp tot verbetering van de rivier de Regge.

Dit schetsontwerp, waarbij de verbeteringskosten werden geraamd op f 416 000, had evenwel alleen betrekking op de Regge zelve en niet op hare zijtakken, de Diepenheimer Molenbeek en de Aa, met die vertakkingen welke bij hooge standen water uit de Schipbeek aanvoeren.

Terwijl voor de verbetering van de hoofdriever bereids een bedrag van f 459 000 werd gevorderd, werd voor de verbetering der zijtakken, de Wierdensche Aa en de Exosche Aa, de Hollander Graven, de Loolee beneden het Hagenvonder, met een gedeelte der Weesebeek, de Loolee boven het Hagenvonder, het afvoerkanaal beneden de Oortjessluis en de Nieuwe Graven, alle behoorende tot de Almelosche wateren, reeds een bedrag van f 95 000 besteed.

Bij de verbeteringen in het Reggegebied is een ander systeem gevolgd dan bij de Schipbeek. Terwijl bij laatstgenoemde rivier min of meer regelmatig van af het beneden deel bovenwaarts is gewerkt, bleek het op de Regge wenschelijker achtereenvolgens partieele rivierverbeteringen uit te voeren en zijn de vakken, die in den meest ongunstigen toestand verkeerden, het eerst verbeterd.

Slechts daar, waar het niet goed mogelijk bleek de beschikking over de voor de verbetering benodigde gronden te krijgen, moest van dit stelsel worden afgeweken.

Op deze wijze zijn 23 op de overzichtskaart nader aangeduide Reggevakken achtereenvolgens verbeterd.

Deze vakken hadden vóór de verbetering eene lengte van ongeveer 45 kilometer, die thans tot ongeveer 33 kilometer is verkort.

Nog onverbetert zijn ongeveer 14 kilometer rivier, verdeeld over verschillende vakken van het riviergedeelte Vecht—Exo, en 8 K.M. boven Goor, terwijl ook op verschillende zijstroommen nog werken zullen moeten worden uitgevoerd, alvorens eene eindverbetering verkregen is.

Om daartoe te geraken zal, volgens eene door den hoofdgenieur van den provincialen waterstaat in Overijssel in het najaar van 1902 opgemaakte raming van kosten, in 't geheel nog een bedrag van f 285 000 benodigd zijn, gespecificeerd als volgt:

A. voor de voltooiing der verbetering van de Regge beneden Exo	f 147 000
B. voor de verbetering van de Regge boven Goor	7 700
C. voor de verbetering van de Diepenheimer Molenbeek	7 400
D. voor de verbetering van de Hollander Graven	14 000
F. voor de verbetering der Aseler Beek, hooger Almelo en den aanleg eener stuw in den bovenmond der Weesebeek	25 000
F. voor de verbetering der Aseler beek, hooger op genaamd Oelerbeek, Boekelerbeek en Rutbeek,	27 000
G. voor de voltooiing van de verbetering der Loolee en der Weesebeek	15 000
H. voor kosten van terreinopmetingen, ont-eigeningswet, directie en toezicht, te zamen	36 000
<hr/>	
Totaal	f 279 100

waarbij nog komt een bedrag van f 4000, dat reeds boven de vroegere raming is uitgegeven, dus in totaal f 283 100, of afgerond f 285 000.

Hierbij valt op te merken, dat het bedrag bedoeld onder A geraamd is met behulp der gegevens omtrent de aangrenzende reeds verbeterde vakken beschikbaar, terwijl daarin is begrepen een post van f 6000 voor het uitvoeren van eenige voltooiingswerken op reeds verbeterde vakken van hetzelfde riviergedeelte.

Van de werken genoemd onder E zijn uitgewerkte plannen met eene begroting van kosten opgemaakt. Daarbij zijn de kosten der verbeteringswerken van de door Almelo loopende wateren slechts voor een gedeelte in rekening gebracht, omdat de gemeente Stad-Almelo, die bij de totstandkoming dezer werken veel belang heeft, in deze kosten voor het andere gedeelte zal bijdragen.

De kosten der overige sub B—G genoemde werken zijn als maximumcijfers te beschouwen.

Voor deze wateren behoeft namelijk geen stelselmatige verbetering en verruiming van het dwarsprofiel plaats te hebben, doch kan met eene algeheele opschoning, het afvlakken van te steile oevers, het opruimen van enkele ondiepten en van hinderlijk houtgewas en het afsnijden van de ergste bochten worden volstaan. Er bestaat dan ook meer vrijheid meer of minder aan deze wateren te doen, zoodat voor overschrijding der geraamde bedragen niet behoeft te worden gevreesd.

Uit het bovenstaande blijkt, dat met betrekking tot het reeds uitgegeven bedrag nog eene vrij belangrijke som zal moeten worden besteed, alvorens de eindverbetering zal zijn verkregen.

Dat de oorspronkelijke raming te laag is gebleken vindt zijn oorzaak in hoofdzaak in de volgende omstandigheden:

1. reeds spoedig na den aanvang der werken bleek, dat moest worden afgeweken van het plan om de aan te leggen kaden het eigendom te laten van de oevereigenaren, omdat het bezwaarlijk bleek deze waterkeeringen in goeden toestand te onderhouden, wanneer zij een geheel uitmaakten met de overlanden en dus voor het vee toegankelijk bleven.

Daarom werd sedert de grond voor de kaden aangekocht en evenzoo die voor eene bermsloot achter de kaden, waardoor meer geld, dan gerekend was, voor aankoop van grond moest worden besteed.

Door den aanleg der bermsloten is daartegenover in 't belang der afwatering een zeer groot voordeel verkregen, omdat nu het maken van een duiker in iedere in de rivier uitwaterende sloot, die daarvan door de aangelegde kade werd gescheiden, kon worden vermeden;

2. bij het opmaken van het schetsontwerp van 1893 werd gebruik gemaakt van de kadastrale kaarten, die later bij de uitvoering dikwijls geheel onjuist of verouderd bleken, daar op vele plaatsen de rivier sterkere krommingen bleek te hebben dan die kaarten aangaven, zoodat veel grootere en duurdere afsnijdingen noodig waren, dan waarop was gerekend;

3. dikwijls moesten veel hoogere prijzen voor de aan te kopen gronden besteed worden dan waarop was gerekend, wilde met de verbeteringswerken voortgegaan kunnen worden.

Hierbij komt nog, dat de algemeene onkosten, op den aankoop vallende, naar verhouding zeer hoog werden, omdat vele koopakten, telkens voor kleine grondstukken, moesten gesloten worden;

4. meer grondverzet, vereischt zoowel voor den aanleg der onder 1 besproken bermsloten als voor het weder op profiel brengen van reeds verbeterde vakken. Deze vakken waren namelijk verondiept door instrooming van zand uit bovenwaarts aansluitende riviervakken, waarvan de verbetering moest worden uitgesteld bij gemis van overeenstemming met de oevereigenaren betreffende den afstand der daarvoor benodigde gronden;

5. de onderhandelingen met de sub 4 genoemde eigenaren

Verbetering van de rivieren de Schipbeek en de Regge.

hebben dikwijls veel tijd gevorderd en ophoud in den geregelde voortgang der verbeteringswerken ten gevolge gehad, terwijl voor ieder te verbeteren riviervak te voren nieuwe opmetingen verricht moesten worden. Hierdoor zijn de kosten van toezicht, personeel en dergelijke uitgaven veel hoger geworden dan het bedrag waarop was gerekend.

De invloed, dien de verbeteringswerken op den waterstaatkundigen toestand van het Reggegebied hebben uitgeoefend, is, ofschoon nog niet zoo sprekend als in het Schipbeekgebied, toch reeds onmiskenbaar.

Dit kan blijken uit den volgende staat, samengesteld uit de sedert 1886 dagelijks waargenomen waterhoogten op vier verschillende punten langs de Regge.

Plaats van waarneming aan de peilschaal te:	Gemiddelde zomerstand in het tijdvak		Hoogste zomerstand in het tijdvak		Gemiddelde winterstand in het tijdvak		Hoogste winterstand in het tijdvak						
	1886/1890.	1891/1895.	1886/1890.	1891/1895.	1886/1890.	1891/1895.	1886/1890.	1891/1895.					
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Goor	10.23	10.28	10.13	10.93	11.02	10.93	10.43	10.42	10.27	11.07	11.13	10.81	10.56
Rijssen	7.98	7.99	7.43	8.93	9.25	8.89	8.55	8.62	8.28	9.44	9.52	9.18	8.50
Nijverdalen	6.99	7.00	6.45	8.05	8.41	8.15	7.66	7.72	7.40	8.48	8.71	8.42	7.26
Nieuwe brug (Ambt-Ommen).	3.67	3.59	3.20	4.81	4.99	4.61	4.42	4.45	4.09	5.19	5.45	5.13	4.22

Zomer = Mei—November. Alle maten in M. boven A.P.

zowel de gemiddelde zomer- als de gemiddelde winterstanden zijn gedaald;

2°. dat ook de hoogste zomer- en winterstanden zijn gedaald, ofschoon in mindere mate dan de gemiddelde standen;

3°. dat de dalingen zich het minst hebben doen gevoelen op de Boven-Regge aan de peilschaal te Goor, die trouwens staat in een nog onverbeterd riviergedeelte;

4°. dat de gewenschte stand, bedoeld in kolom 14, vergeleken met die van kolom 7, nog niet is bereikt.

Eene verklaring van het bovenstaande is niet ver te zoeken. Reeds is vermeld, en op de overzichtskaart is dit nader te zien, dat verscheidene bepaald in zeer ongunstigen toestand verkeerende riviervakken nog onverbeterd zijn, omdat niet de beschikking kon worden verkregen over de noodige gronden.

Deze vakken werken bij hoog water alseven zoovele stuwen, die opstoppingen van water, gevolgd door het buiten de oevers treden der rivier, ten gevolge hebben. Door het te kleine dwarsprofiel ontstaan bovendien plaatselijk grootere stroomsnelheden, waardoor van de voortdurend inscharende en onverdedigde oevers grond in de rivier stort, welke grond zich in de verbeterde vakken afzet en de onderhoudskosten dezer vakken dus buitengewoon drukt.

Voortzetting der verbetering is dus in dubbel opzicht een dringend vereischte.

Ook hier zal daartoe evenwel financieele steun moeten worden gegeven. Zonder dezen worden de kosten voor de ingelanden te bezwarend.

Reeds nu zijn deze zwaarder belast dan vroeger was gerekend, zooals de volgende staat nader uitwijst:

Klasse.	Aantal hectaren in iedere klasse. 1902.	Bedrag van den aanslag per hectare vóór den aanvang der verbeteringswerken. 1893.	Bedrag der geraamde verhooging per hectare door de uitvoering der verbeteringswerken.	Bedrag van den geraamden totalen aanslag per hectare door de uitvoering der verbeteringswerken.	Werkelijke totale aanslag per hectare in 1902.
1	500	f 1,—	f 1,40	f 2,40	f 3,— + (f 0,50 à f 0,15)
2	1716	0,80	1,12	1,92	f 2,40 + (f 0,48 à f 0,12)
3	5041	0,50	0,70	1,20	f 1,50 + (f 0,30 à f 0,075)
4	7162	0,15	0,21	0,36	f 0,45 + (f 0,09 à f 0,02 ¹ / ₄)
5	7928	0,05	0,07	0,12	f 0,15 + (f 0,03 à f 0,00 ³ / ₄)
6	91428	geen aanslag.	—	—	geen aanslag.

Hierbij valt op te merken, dat de in de laatste kolom opgegeven bedragen zijn samengesteld uit waterschapslasten (resp. f 3, f 2,40, f 1,50, f 0,45 en f 0,15 per hectare), voor alle afdelingen waarin het waterschap is verdeeld (Beneden-Regge, Midden-Regge, Boven-Regge, Twickel, Berflo, Dulder, Schip-sloot, de Veenen en Aa) gelijk, en afdelingslasten, die verschillend zijn.

Verder blijkt, uit den staat, dat er dus thans reeds gronden zijn waarvan jaarlijks 3 + 0,50 = f 3,50 per hectare betaald moet worden, hetgeen in verband met de draagkracht der ingelanden en de opbrengst dezer gronden, een belangrijk bedrag kan genoemd worden.

Eene beschouwing dezer cijfers doet zien:

1°. dat sedert de totstandkoming der verbeteringswerken,

Hiertegenover staat, dat volgens de thans geldende classificatie der gronden een zeer groot deel daarvan in de 6de klasse valt en vrij van waterschapslasten is. Alhoewel in deze klasse de uitgestrekte, meerendeels in Twente gelegen, hooge heidegronden vallen, is daarmede nog niet gezegd dat van eene herziening dezer classificatie geen meerdere inkomsten zouden zijn te verkrijgen.

Doch deze vermeerdering van inkomsten zal in ieder geval onvoldoende zijn om het aan het waterschap mogelijk te maken de kosten der eindverbetering geheel alleen te dragen.

Daarom is in de wintervergadering van 1902 der Provinciale Staten van Overijssel, op grond derzelfde overwegingen als ten aanzien van het verleen van een provinciaal subsidie in de meerdere kosten der Schipbeekverbetering golden, het besluit genomen, om, indien door het Rijk de helft der kosten van de voortzetting der verbeteringswerken voor de Regge wordt bijgedragen, 1/3 deel der kosten voor rekening der provincie te nemen.

Wordt de nadere Rijksbijdrage bepaald op 1/2 der kosten, dan komt nog ten laste van het waterschap 1/6. Daar dit zich bereid heeft verklaard dat gedeelte voor zijne rekening te willen nemen, zou op deze wijze de eindverbetering verzekerd zijn.

De totaalkosten hiervan zijn begroot op f 285 000. De bijdrage van het Rijk zou dus bedragen f 142 500.

Het ligt in de bedoeling om, indien de nadere Rijksbijdragen worden toegestaan, en dus de eindverbetering der rivieren de Schipbeek en de Regge verzekerd mag worden geacht, eene onteigeningswet in te dienen, ten einde met minder bezwaar den eigendom te kunnen verkrijgen van de perceelen, noodig voor de verbetering van laatstgenoemde ri-er en hare zijstroomen, die bij hooge standen Schipbeekwater afvoeren.

Voor de eindverbetering van de Schipbeek zal de indiening eener dergelijke wet waarschijnlijk niet worden gevorderd, aangezien er gegronde verwachting bestaat, dat de benoodigde terreinen bij minnelijke schikking zullen kunnen worden verkregen.

Hoewel, zooals uit het hiervoorgaande blijkt, de hoogere kosten der werken, dan aanvankelijk werden geraamd, het gevolg zijn van verschillende omstandigheden, die daarop van zeer grooten invloed zijn geweest, zoo is als hoofdoorzaak van die overschrijding, naar de meening van ondergeteekende, aan te merken, dat, zooals uit de Memorie van Toelichting tot het ontwerp van de in den aanhef genoemde wet blijkt, de verbetering niet heeft plaats gehad naar een van te voren vastgesteld plan, zoodat ook de destijds opgemaakte ramingen van kosten niet als volledig kunnen worden aangemerkt. Wel bestond toenmaals, blijkens de bedoelde Memorie, de verwachting dat de kosten nog binnen deze ramingen zouden kunnen blijven, maar nu dit niet het geval blijkt te zijn, en het einddoel, d. i. eene verbetering waarin belanghebbenden meenen te kunnen berusten, nog niet is verkregen, zijn er termen, ook met het oog op hetgeen ten aanzien der verbetering van de rivieren de Oude IJssel en de Dommel heeft plaats gehad, verdere hulp van Rijkswegen te verleen.

De noodige gelden zullen, als de nadere subsidiën worden toegestaan, naar mate van den voortgang der werken, op de Staatsbegroting worden uitgetrokken,

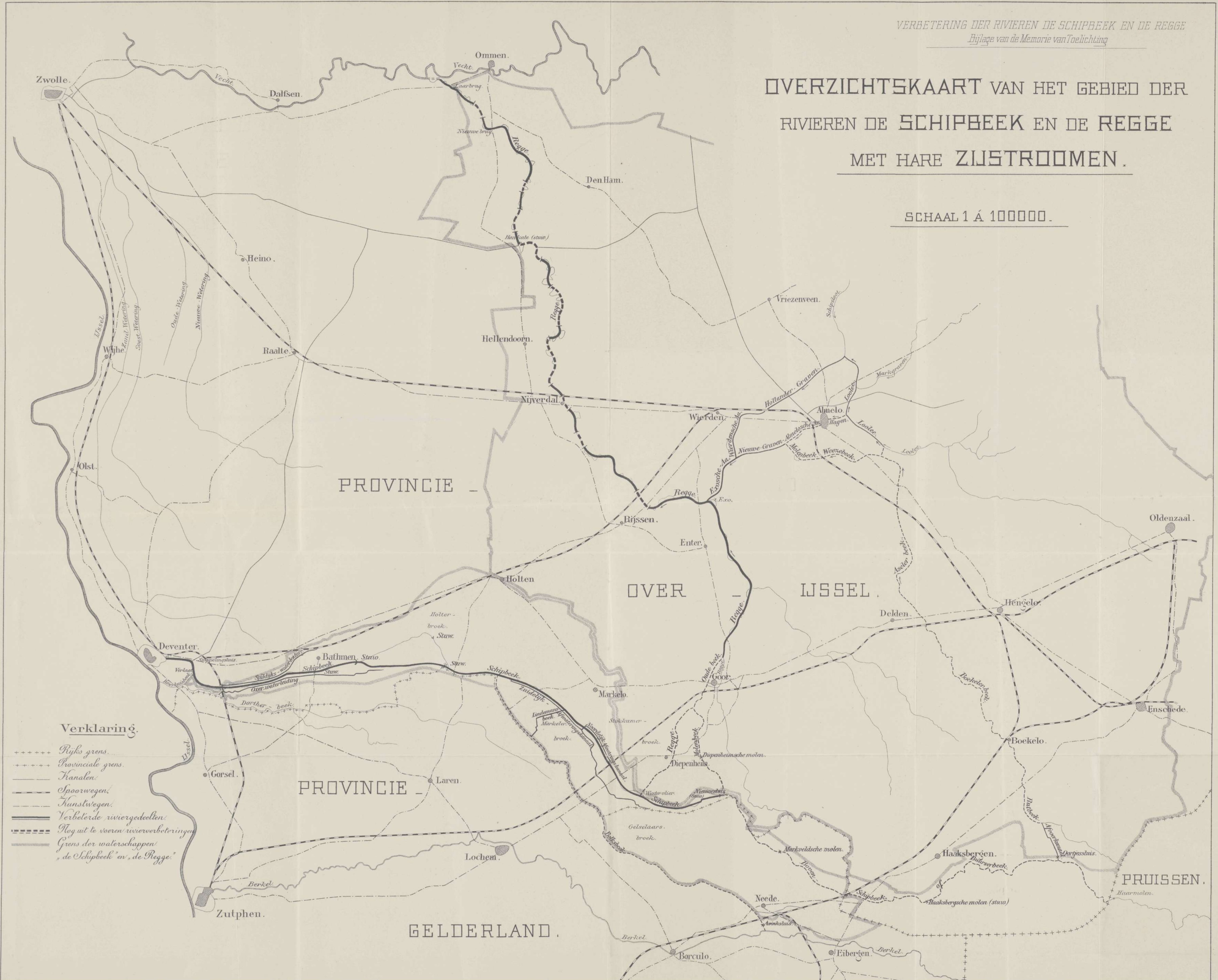
*De Minister van Waterstaat,
Handel en Nijverheid,*

DE MAREZ OYENS.

VERBETERING DER RIVIEREN DE SCHIPBEEK EN DE REGGE
Bijlage van de Memorie van Toelichting

OVERZICHTSKAART VAN HET GEBIED DER RIVIEREN DE SCHIPBEEK EN DE REGGE MET HARE ZIJSTROOMEN.

SCHAAL 1 Á 100000.

Verklaring.

- +++++ Rijks grens.
- +++++ Provinciale grens.
- Kanalen.
- - - - - Spoorwegen.
- - - - - Kunstwegen.
- ==== Verbeterde riviergedeelten.
- - - - - Plan uit te voeren rivierverbeteringen.
- Grens der waterschappen „de Schipbeek“ en „de Regge“.